

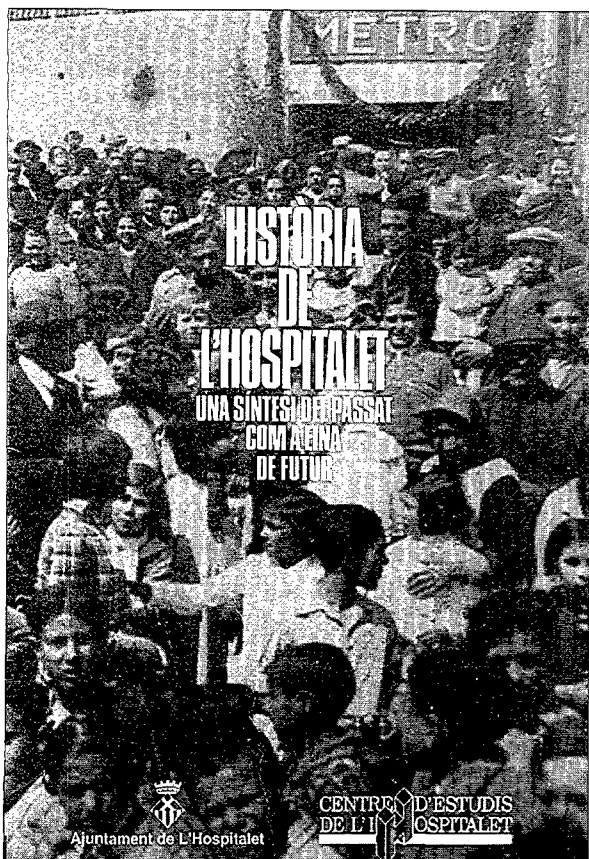
Dirigit per Joan Camós i Carles Santacana. Treball col·lectiu i voluntari d'un equip de catorze historiadors i de col·laboradors del Centre d'Estudis de l'Hospitalet

HISTÒRIA DE L'HOSPITALET. UNA SÍNTESI DEL PASSAT COM A EINA DE FUTUR

Ajuntament de l'Hospitalet, Centre d'Estudis de l'Hospitalet i Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1997

LLUÍS MONJAS MANSO

Ressenyes

L'aparició del present treball mostra la importància de la realització de cursos d'història local. De fet, com es posa de manifest a la introducció del llibre, aquest neix com a conseqüència d'un curs sobre metodologia de la història local fet el 1987.

Aquest manual pretén omplir part dels dèficits culturals de l'Hospitalet, sense grans pretensions científiques, ans al contrari, fent una síntesi de tota la

recerca elaborada fins ara al voltant de la ciutat i posant-la a l'abast del gran públic. Així, els autors desitjarien que aquest treball fos un punt de partida per a futures investigacions històriques sobre l'Hospitalet. Potser l'Hospitalet és una de les poblacions properes a Barcelona i al Baix Llobregat de la qual s'han fet més treballs de caire científic, sobretot cal recordar el clàssic de l'eminent Jaume Codina: *Els pagesos de Provençana (984-1807). Societat i economia a l'Hospitalet pre-industrial*; però els mancava una obra que intentés divulgar i fer més païble a tots els ciutadans de l'Hospitalet (sobretot alumnes d'ensenyament primari i secundari) el passat de la seva població. I sembla que amb el present treball s'ha aconseguit amb escreix aquest objectiu.

Però com molt bé diu el subtítol del llibre, «una síntesi del passat com a eina de futur», el present estudi no pretén ser només una recopilació i síntesi de la recerca feta fins ara, sinó també una eina per crear una consciència ciutadana de la vila, que potser a hores d'ara encara no existeix. L'Hospitalet és, potser, el municipi de Catalunya que més ha patit les conseqüències desastroses del desordenat creixement dels anys seixanta, cosa que ha dificultat la creació d'una identitat hospitalenca, agreujada pel fet de l'extrema proximitat de Barcelona, que la convertí en la ciutat dormitori per excel·lència. Amb obres com la que acaba d'aparèixer es pretén motivar la revifalla d'un sentiment diferenciat respecte d'altres poblacions i sobretot respecte de Barcelona. I per tota l'obra s'ensuma la idea que igual que ha existit un passat propi i diferenciat, la ciutat ha d'encarar el seu present i futur pensant que té una dinàmica pròpia i unes problemàtiques pròpies, que només es podran resoldre prenent consciència de la seva singularitat i especificitat.

Davant l'allunyament entre ciència històrica i societat que es manifesta actualment, és d'agrair que aquest grup d'historiadors hagi trobat la forma d'intentar acostar la història al poble i de donar-li una funció cohesionadora i motivadora per resoldre els problemes col·lectius de la ciutat.

La idea de fer treballs col·lectius d'història dirigits per una persona (en aquests cas dues) i oberts a un ampli ventall d'investigadors, no és nova; de fet, en trobaríem l'inici en els *history workshop* que van posar en marxa els marxistes revisionistes anglesos dels anys seixanta i setanta. A casa nostra aquesta idea ha donat importants fruits; així, a la nostra comarca, cal recordar els treballs col·lectius ja publicats: *Guerrilles al Baix Llobregat i Col·lectivitacions al Baix Llobregat, 1936-1939*, més aquells que es troben en fase de realització, com un sobre el franquisme, un altre sobre història de la dona i una història col·lectiva sobre Sant Feliu de Llobregat. Caldria que aquesta manera de treballar continués donant fruits, ja que és una forma de divulgar la història i de fer-la més accessible a tota la població.

Aquest treball s'ha presentat com una síntesi històrica de tipus "vilarià", en la qual es parteix de l'estudi del medi físic, com a determinant del posterior desenvolupament històric, per passar després a fer una anàlisi detallada dels diferents períodes prehistòrics i històrics. De fet, podríem dir que ens trobem davant d'un treball d'història total, en el qual s'intenta fer un ràpid repàs per totes les facetes de la vida de la població al llarg del temps.

El primer capítol es dedica al medi físic i hi ha una brillant síntesi de la geografia física de l'espai objecte d'estudi: relleu, hidrografia, geologia incloent-hi aspectes històrics, clima..., i tot això acompanyat d'una gran quantitat de gràfics i mapes geomorfològics que fan comprensible als llecs la matèria.

L'apartat dedicat a la prehistòria i història antiga s'inicia d'una forma molt pedagògica per intentar fer més entenedors una sèrie de conceptes que, si no, podrien no ser significatius. Justifiquen la manca de fonts i dades per la gran destrucció arqueològica del municipi, però tot i això fan una interessant síntesi de les principals troballes de la població, fent servir la història comparada per poder ampliar les conclusions. Per a l'època romana cal treballar amb hipòtesis davant l'escassetat de restes arqueològiques, i la toponímia

comença a ser emprada també, com l'origen de *fundus Proventianus* (pàg. 35).

Consideren que la distribució del poblament baiximperial s'assemblava *grosso modo* al que es podia observar en el segle X (pàg. 36), però aquesta hipòtesi sembla difícil de mantenir, ja que és poc plausible que en un període de temps tan llarg (i amb tres invasions: visigòtica, musulmana i carolíngia) no es produïssin alteracions en l'hàbitat.

L'apartat dedicat a l'edat mitjana és molt més extens, ja que es comença a trobar gran quantitat de fonts escrites, sobretot a partir de la baixa edat mitjana. S'intenta passar per tots els aspectes del territori, i certament fan una bona síntesi que tracta tots els temes: delimitació del territori i formació, propietat, economia, producció agrària i ramadera, habitatges, societat, demografia, església.... En l'àmbit bibliogràfic gairebé tota la informació s'ha extret del llibre de Jaume Codina *Els pagesos de Provençana (984-1807). Societat i economia a l'Hospitalet pre-industrial*.

La principal crítica d'aquest apartat és que no donen resposta a per què el nucli poblacional cresqué al voltant de l'hospital i no de la parròquia, com era la regla general, quan diuen que ho faran (pàg. 41). Expliquen molt bé i de forma detallada com es produeix el procés, però no responen a la pregunta, és a dir, continuem sense saber per què es desenvolupà el nucli urbà al voltant de l'hospital i no de la parròquia de Santa Eulàlia de Provençana.

En aquest apartat potser es deixen de banda temes relacionats amb la història de les mentalitats: parlen de Na Godaina com a curandera, però no aprofundeixen sobre la seva importància social i les seves activitats; parlen de la dona, però no fan un apartat específic per a ella; parlen de l'existència d'un hospital per a pobres, però no diuen res de la pobresa. No hi ha res sobre la pietat popular, la celebració de festes... De totes maneres cal entendre que això és una síntesi, i que l'espai acostuma a ser molt acotat.

L'època moderna tracta especialment els temes demogràfics i econòmics. En tots dos casos en fan una anàlisi molt aprofundida, i destaca l'intent d'explicació de la transició del feudalisme al capitalisme durant el segle XVIII. També hi ha una interessant anàlisi de la societat i la creació de les elits locals. De totes maneres en aquest apartat es troba a faltar un

---

major aprofundiment en l'anàlisi del fenomen del bandolerisme, o l'estudi de les repercussions del Concili de Trento i la contrareforma en la vida religiosa i quotidiana dels hospitalencs. Aquest capítol, igual que el de l'època medieval, ha estat elaborat principalment amb informació extreta dels estudis de Jaume Codina, tot i que hi ha una petita part de recerca dels autors.

L'edat contemporània ocupa dues tercers parts del llibre, posant de manifest la importància d'aquest període per entendre l'Hospitalet d'avui. S'ha dividit en dos apartats, el segle XIX i el segle XX. En tots dos casos, però sobretot en la transició del segle XIX al segle XX, s'analitza la suburbialització de l'Hospitalet respecte a la ciutat de Barcelona com a conseqüència de la implantació del capitalisme.

El desplegament de taules, gràfics, piràmides, fotografies, plànols, documents d'arxiu, mapes, pàgines de premsa, propaganda electoral, etc. és excepcional i ens ajuda a recordar el passat dels besavis, avis i pares dels hospitalencs del present i entendre millor les explicacions.

Tant per al segle XIX com per al segle XX es segueix el mateix esquema explicatiu: es comença per l'anàlisi demogràfica, es continua per l'econòmica i s'acaba amb la sociopolítica. Aquests apartats han estat elaborats pels historiadors que han fet els principals estudis sobre aquests períodes, i per tant han reflectit en aquesta obra les principals conclusions de les seves recerques prèvies. La proximitat dels fets explicats fa que la lectura sigui ràpida i àgil, i també ens permet recordar la lluita i esforç col·lectiu de molts dels nos-

tres avantpassats fins a arribar a l'actual situació de llibertats, que, sovint, és oblidada pels més joves, que sempre han viscut en un estat democràtic. Aquest llibre, com ja hem dit, a més de resoldre preguntes històriques, obre possibilitats de recerca i planteja problemes a resoldre en els nostres dies. Així, les darreres paraules del llibre diuen: «L'Hospitalet té plantejat encara un problema complex, el de la identitat. [...] L'Hospitalet: quina comarca? [...] Aquesta indefinició, juntament amb un bloc important d'altres qüestions no definides ni resoltes, com poden ser l'excessiu aïllament dels barris de la ciutat, el caràcter suburbial i d'autodesconeixement, són reptes de futur, la superació dels quals, no hi ha dubte, obre un seguit d'expectatives que probablement hauran de contribuir a conferir unes senyes d'identitat que refermin el caràcter ciutadà i els elements definitoris de l'Hospitalet.» (pàg. 240).

Aquest treball assoleix plenament els seus objectius. Cal congratular els autors i esperonar altres poblacions de la nostra comarca i de tota l'àrea metropolitana de Barcelona a endegar recerques col·lectives d'aquesta mena. Sembla clar que el treball en grup aconsegueix resultats més satisfactoris que el treball individual; per això la tasca dels centres d'estudis locals, com en aquest cas el de l'Hospitalet, és fonamental per a l'elaboració de la microhistòria i les grans síntesis d'història local. Esperem, en breu temps, veure més treballs d'aquesta categoria, que són una garantia de pluralitat ideològica i de vitalitat dels estudiosos locals. Felicitats a tots aquells que han intervingut en l'elaboració d'aquesta gran obra i a tots els que ens enriqueix i enriqueix amb la lectura, especialment els hospitalencs!

Ressenyes